

3. Termochemická měření

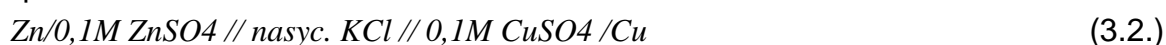
3.b. Stanovení termodynamických stavových veličin galvanického článku

Chemické reakce spojené s přenosem elektronů lze realizovat v elektrochemických člancích. Například reakci:

kde rovnováha je posunuta prakticky zcela ve prospěch látek na pravé straně rovnice, lze provést v tzv. Danielově článku:

Standardní elektromotorické napětí ΔE^0 Danielova článku (tj. článku, v němž jsou aktivity kationtů Cu^{+2} a Zn^{+2} standardní - tedy jednotkové) je $\Delta E^0 = 1,097$ V. Nejsou-li aktivity kationtů standardní, pak platí pro hodnotu elektromotorického napětí článku vztah:

$$\Delta E = \Delta E^0 + \frac{RT}{nF} \ln \frac{a_{\text{Cu}^{2+}}}{a_{\text{Zn}^{2+}}} \quad (3.3.)$$

kde R je univerzální plynová konstanta, T teplota v Kelvinech, n je počet přenášených elektronů v rovnici (3.1.), $F=96485$ C/mol je Faradayova konstanta a a_i je aktivita kationtů i .

Aktivitu kationtu Cu^{+2} a Zn^{+2} můžeme vypočítat podle vztahu $a_i = c_i \gamma_i^\pm$, protože je-li koncentrace kationtů známá: $c_i = 0,1\text{M}$ (viz zápis článku (3.2.)) mají střední aktivitní koeficienty pro koncentraci $0,1\text{M}$ dle tabulek hodnotu: $\gamma_{\text{Cu}^{2+}}^\pm = 0,154$ a $\gamma_{\text{Zn}^{2+}}^\pm = 0,150$.

Elektrická práce W_e využitelná z galvanického článku o napětí ΔE je rovna změně molární Gibbsovy energie ΔG , kterou jsou provázeny elektrochemické děje v článku probíhající:

$$W_e = -\Delta G = nF\Delta E \quad (3.4.)$$

Poskytuje-li článek standardní elektromotorické napětí ΔE^0 pak platí

$$-\Delta G^0 = nF\Delta E^0 \quad (3.5.)$$

kde $-\Delta G^0$ je standardní změna molární Gibbsovy energie reakce (3.1.), která souvisí s rovnovážnou termodynamickou konstantou K reakce (3.1.) takto:

$$\ln K = \frac{nF \cdot \Delta E^0}{RT} = \frac{-\Delta G^0}{RT} \quad (3.6.)$$

Změny molární entalpie ΔH a entropie ΔS reakce v článku jsou svázány se změnou molární Gibbsovy energie ΔG vztahem:

$$\Delta G = \Delta H - T\Delta S \quad (3.7.)$$

Změnu entalpie ΔH lze experimentálně zjistit, například z tepelného efektu při provedení reakce (3.1.) v kalorimetru. Pro změnu entropie reakce v galvanických člancích platí

$$\Delta S = -\left(\frac{\delta \Delta G}{\delta T}\right)_p \quad (3.8.)$$

a tedy s uvážením výrazu (3.4.) můžeme provést úpravu do výrazu:

$$\Delta S = nF \cdot \left(\frac{\delta \Delta E}{\delta T}\right)_p \quad (3.9.)$$

Tento vztah lze použít pro teoretický výpočet změny molární entropie reakce v článku, pokud bychom sledovali závislost jeho napětí ΔE na teplotě T (citlivost ΔE na změnu T).

Pro Danielův článek má citlivost napětí na teplotu za standardního tlaku tabelovanou hodnotu:

$$\left(\frac{\delta \Delta E}{\delta T}\right)_p = -4,29 \cdot 10^{-4} \text{ V / K} \quad (3.10.)$$

? **ÚKOL:** Pro Danielův článek stanovte z kalorimetrického a potenciometrického měření termodynamické charakteristiky a rovnovážnou konstantu K reakce v článku. Proveďte srovnání teoretické a experimentální hodnoty reakční entropie.

POTŘEBY A CHEMIKÁLIE: Zinková elektroda, měděná elektroda, solný můstek, 2 kádinky (150 ml), milivoltmetr, kalorimetr s příslušenstvím dle ÚLOHY 3A, práškový zinek, mistička na práškový Zn, pipety (25 a 50 ml), válec (100 ml), navažovací lodička, lžička, 0,1M ZnSO₄, 0,1M CuSO₄, nasyc. KCl.

POSTUP: Cílem je získat pro laboratorní teplotu změnu molární reakční entalpie kalorimetrickým měřením a stanovit standardní reakční Gibbsovu energii z měření elektromotorického napětí Danielova článku, v němž probíhá stejná reakce.

- 1. KALORIMETRICKÉ MĚŘENÍ.** Postupujeme podobně jako při měření neutralizačních tepel dle ÚLOHY 3A s těmito rozdíly: do kalorimetru napipetujeme 50 ml 0,1 M CuSO₄ a zředíme přídávkem 150 ml vody. Do zátky kalorimetru místo kapiláry dávkovače zasuneme držák misky na práškový zinek. Na misku nasypeme nadbytečné množství (cca 3 g) práškového zinku a při kompletaci aparatury dbáme na to, aby byla miska se zinkem umístěna nad roztokem a žádný zinek nespadol do roztoku. Doporučené časy sběru dat teploty jsou: počáteční relaxace 5-7 min, po uvolnění všeho zinku do roztoku pohyby držáku druhá teplotní relaxace 10 min. Zapnutí topného tělíska na dobu postačující pro nárůst teploty o cca 0,7°C (PC čas vypnutí a zapnutí nezapomeneme přesně zapsat!). Závěrečná relaxace teploty 10 min. Získáme tak záznam podobný závislosti na OBR. 6. Po ukončeném měření zkontrolujeme vizuálně průběh reakce (odbarvení roztoku), kalorimetr vyprázdíme a vypláchneme destilovanou vodou.
- 2. MĚŘENÍ ELEKTROMOTORICKÉHO NAPĚTÍ.** Po osmirkování a opláchnutí elektrod sestavíme Danielův článek dle schématu (3.2.) a změříme jeho elektromotorické napětí milivoltmetrem. Naměřené elektromotorické napětí po 5 minutách zkontrolujeme.

PROTOKOL: GRAF 1: závislost teploty v kalorimetru na čase. **DÁLE:** tepelná kapacita kalorimetru C , látkové množství Cu_{2+} zreagované v kalorimetru, změna molární entalpie ΔH , napětí: ΔE a ΔE_0 , změny molární Gibbsovy energie: ΔG a ΔG_0 , rovnovážná konstanta reakce K . Srovnání hodnoty ΔS dopočtené dle výrazu (3.7.) s teoretickou hodnotou vypočtenou z teplotního koeficientu (vztahy (3.9.), (3.10.)).